

- asigurarea activității instituției judecătorești (asigură sediile, mijloacele de transport necesare, punerea polițiștilor în serviciul instanțelor judecătorești [2, p. 79].

Din cele expuse putem menționa că principiul separării și colaborării puterilor în stat constituie pilonul și nucleul de bază în procesul de constituire a unui stat de drept, a unei societăți moderne și democratice, proces în care Președintele Țării este obligat să garanteze acest principiu și să contribuie la realizarea unei colaborări eficiente între puterea legislativă, executivă și judecătorească.

Bibliografie

1. Arseni, Alexandru, Constituția Republicii Moldova: comentată articol cu articol, vol. I, Chișinău, 2000.
2. Arseni, Alexandru. Drept Constituțional și instituții politice, vol. II, Chișinău, 1997.
3. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994: Monitorul Oficial al R.M., nr. 1 din 12.08.1994.
4. Costachi, Gheorghe, Forma de guvernământ și eficiența mecanismului de guvernare. Legea și viața, 2000, nr. 5.
5. Guzun, Gheorghe, Statutul de drept: realizări, probleme. Legea și viața, 2000, nr. 2.
6. Popa, Victor, Considerațiuni teoretice privind clasificarea și funcționarea autorităților publice în R. Moldova. Legea și viața, 2000, nr. 2.
7. Zavgur, Alexandru, Aspecte ale practicii, parlamentare, relațiile dintre Parlament și Guvern, Chișinău, 1997.

EDUCAȚIA ECONOMICĂ VERSUS DEZVOLTAREA DURABILĂ

Mihai GROSU, dr., conf. univ.

Summary

These notions, economics education and sustainable development, which emerged three to four decades ago, are closely interlinked, complementing each other and broadening the essence and economic content of each category. The true purpose of

economics education is the MAN – to ensure its well-being and security, at both individual and social level, and this goal has reached in a sustainable society.

Terminologia „educația economică” versus „dezvoltarea durabilă” au apărut acum 3-4 decenii, ca răspuns la apariția problemelor de mediu și a crizei resurselor naturale, în special a celor legate de energie și aprofundarea crizei economice mondiale. Din 1983, își începea activitatea Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (WCED), care, în raportul „Viitorul nostru comun”, definește dezvoltarea durabilă ca „dezvoltarea care urmărește satisfacerea nevoilor prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi” [9, p. 1]. Tot în această perioadă societatea umană se reîntoarce la adevăratul scop al economicului – **OMUL, asigurarea bunăstării și securității lui, atât la nivel individual cât și social**, fiindcă omenirea intră într-o nouă paradigmă conceptuală a societății – a dezvoltării umane care o însoțește și o motivează pe cea economică, politică, socială. Abordarea nouă, impusă de contextul economic, social și politic la sfârșitul secolului XX și începutul de secol al XXI-lea, nu poate ignora educația, acest bun câștigat pentru individ și colectivitate, și nu poate eluda viitorul și impactul acestuia sub aspect economic, tehnologic, social, politic, cultural asupra ființei umane.

Cunoașterea în această nouă paradigmă conceptuală a societății a devenit componenta „number one” a dezvoltării umane, în general, a celei economice, în special. **Țările dezvoltate ale lumii** sunt percepute și catalogate ca **economii ale cunoașterii** [8, p. 27]. Cunoștințele, cu certitudine, devin *resursa primară a lumii de mâine*, iar *oamenii viitorului* vor fi – după cum afirma P. Druker ... „lucrători ai cunoașterii și prestatori de servicii, instruiți și educați în consonanță cu criteriile de performanță a societății, capabili să încorporeze în atitudinile și conduita lor, valorile, cerințele, angajamentele societății și să se manifeste ca o „persoană educată”

aptă să influențeze, prin cunoștințele și competențele sale, prezentul, și să modeleze viitorul, fiind pregătită pentru a trăi într-o lume globală (un „cetățean al lumii” – în viziune, orizont, informație)” [3, pp.18-19].

În acest context, multe sisteme educaționale acordă o importanță deosebită educației economice. Exemplificând pe modelul S.U.A., țară în care economia, ca obiect de studiu, este considerată disciplină școlară fundamentală (elevii având și posibilitatea opțiunilor a câtorva discipline economice), educația economică și antreprenorială a fost inclusă **în anii 80** în programul național **„Să educăm economic America pentru anul 2000”** și a continuat în majoritatea țărilor dezvoltate (Japonia, Canada, Germania, Marea Britanie, Norvegia, Suedia, etc.) ceea ce echivalează cu recunoașterea valorii pe care o are pregătirea economică pentru înțelegerea lumii de azi, pentru adoptarea deciziilor majore care influențează viitorul oamenilor și pe al principalelor instituții socio-economice. Aceste țări înalt dezvoltate care au realizat programul, au demonstrat practic în anii secolului XXI reîntoarcerea la adevăratul scop al economicului – **OMUL – asigurarea bunăstării și securității lui, atât la nivel individual cât și social.**

Având în vedere noul statut al Republicii Moldova apărut odată cu încheierea contractului de asociere la UE, dimensiunea educației economice capătă o importanță deosebită din cel puțin din două puncte de vedere: 1) cel al promovării educației consumatorului și producătorului, ca o condiție a competitivității pe piața europeană; 2) alinierii la standardele europene privind calitatea forței de muncă autohtone. Cu părere de rău, în Republica Moldova nu s-a acordat o importanță deosebită educației economice. Din contra, disciplinele socioeconomice au fost scoase din învățământul preuniversitar și limitat la discipline opționale la învățământul universitar.

Procesul trecerii spre economia cunoașterii declanșat în S.U.A. și continuat în majoritatea țărilor dezvoltate demonstrează că

„problema scopului social și a responsabilităților educației”, concretizat deja într-o serie de solicitări / cerințe-cheie ale educației [4, p. 102] sunt strâns legate și dictează educației anumite cerințe, iar demersul de tip economic este specific și se deosebește în mod semnificativ de demersul realizat de discipline din aceeași arie curriculară. P. Drucker menționa că „cunoașterea – această resursă economică deosebit de eficientă în producția de bunuri și servicii, care este, în același timp, și o marfă posibil de comercializat sub formă de cunoștințe, experiență, informații de piață – impune necondiționat învățarea permanentă și adaptarea continuă la problemele complexe, inter- și trans- disciplinare specifice societății post-capitaliste” [3. p.11]. Prin urmare, formarea unui mod economic de gândire, specific economiei libere, de piață, bazată pe competență și concurență, presupune comportamente și abilități adecvate etapei dezvoltării durabile contemporane.

Amintesc că termenul de dezvoltare durabilă este lansat odată cu publicarea Raportului Brundtland (după numele primului ministru norvegian de atunci). Raportul țintește spre a găsi „o cale de dezvoltare care să susțină progresul uman nu numai în câteva locuri și pentru câțiva ani, ci pentru întreaga planetă și pentru un viitor îndepărtat” [5, p. 9]. Noțiunea de dezvoltare durabilă s-a răspândit masiv după Conferința privind mediul și dezvoltarea, organizată de Națiunile Unite la Rio de Janeiro (1992) și continuată în cadrul Summit-ului pentru dezvoltare durabilă de la Johannesburg, 2002 cercetând și responsabilitatea socială a companiilor [1, p.172].

Dezvoltarea durabilă a devenit un obiectiv și al Uniunii Europene, începând cu 1997, când a fost inclus în Tratatul de la Maastricht, iar în 2001, la Summitul de la Goetheborg, a fost adoptată Strategia de Dezvoltare Durabilă a UE, căreia i-a fost adăugată o dimensiune externă la Barcelona în 2002.

Conceptul de dezvoltare durabilă, față de abordările care își au rădăcinile în biologie și ecologie, este legat în mod explicit de activitatea economică (Portney, 2003). Conceptul de dezvoltare

durabilă reprezintă o schimbare de paradigmă în acest domeniu – durabilitatea nu mai este privită doar în legătură cu protecția mediului înconjurător, ci este discutată în contextul legăturii cu alte domenii, în special cele care presupun activitate economică [5, p. 11]. Deși, inițial, dezvoltarea durabilă s-a vrut a fi o soluție la criza ecologică determinată de intensa exploatare industrială a resurselor și degradarea continuă a mediului, în prezent conceptul s-a extins asupra calității vieții în complexitatea sa, și sub aspect economic, și social. Obiect al dezvoltării durabile este acum și preocuparea pentru dreptate și echitate între state, nu numai între generații. Durabilitatea pleacă de la ideea că activitățile umane sunt dependente de mediul înconjurător și de resurse. Sănătatea, siguranța socială și stabilitatea economică a societății sunt esențiale în definirea calității vieții. Organizația Mondială a Sănătății a ajuns la concluzia că „menținerea sănătății și bunăstării cer un mediu înconjurător propice și armonios în care toți factorii: fizici, psihologici, sociali și estetici își au locul bine definit. Mediul va trebui, în această situație, să fie tratat drept resursă în scopul îmbunătățirii condițiilor de viață și bunăstării” [6, p. 12].

Se consideră că introducerea termenului de dezvoltare durabilă în știința economică a reprezentat o necesitate obiectivă. Noțiunea a fost chemată și impusă să servească, în plan teoretic, drept răspuns la criza economică și ecologică pe care o parcurge lumea la sfârșit de secolul XX și început de noul mileniu. Dezvoltarea durabilă devine tot mai mult o constantă a politicilor economice și sociale ale fiecărui stat. Se poate afirma că, sub raportul obiectivelor și cerințelor generale, dezvoltarea durabilă este un concept *mondo*, comun [7, p. 10].

Din multitudinea definițiilor de dezvoltare durabilă, existente în literatură, se poate conchide că acesta este un concept multilateral, care acoperă toate aspectele de viață a omului. Scopul central al dezvoltării durabile este calitatea vieții populației. Comunitatea Mondială a formulat următoarele obiective de politică economică și

socială orientate spre dezvoltarea durabilă: redimensionarea creșterii economice în sensul conservării resurselor umane; modificarea calității progresului de creștere; satisfacerea nevoilor esențiale pentru muncă, hrană, energie, apă, locuință și asistență medicală pentru toți locuitorii; asigurarea unui nivel de creștere durabilă a populației; conservarea și sporirea bazei de resurse; restructurarea tehnologiei și punerea sub control a consecințelor acesteia; integrarea deciziilor privind economia și mediul înconjurător într-un proces unic.

O esență economică multilaterală a dezvoltării durabile este dată de cunoscutul economist Niță Dobrota: „Dezvoltarea durabilă presupune creșterea economică în consonanță cu cerințele echilibrului ecologic și cu întreaga dezvoltare umană, ceea ce înseamnă că se au în vedere toate aspectele ce țin de progresul în om și pentru om – cultură, știință, civilizație, egalitate și echitate între oameni, etnii, națiuni și popoare” [2, p. 335]. În condițiile economiei de piață, prevenirea poluării mediului înconjurător se poate realiza prin acțiuni economice, juridice, administrative, educaționale etc. Elementele definitorii ale dezvoltării durabile: „compatibilitatea generală și universală între mediul natural și cel creat de om; menținerea egalității șanselor generațiilor ce se succed în timp; interpretarea prezentului prin prisma viitorului, maximizarea profitului în consonanță cu securitatea ecologică; compatibilitatea strategiilor naționale de dezvoltare cu cele de protecție a mediului ecologic; asigurarea bunăstării generale prin trecerea de la aspectele prioritar cantitative ale creșterii la cele calitative; redefinirea obiectivelor economice și sociale, în cadrul cărora urmează să-și găsească locurile cuvenite capitalul ecologic, capitalul tehnic, capitalul uman (cultural); subordonarea obiectivelor dezvoltării economice însănătoșirii omului, el însuși ca cea mai complexă creație” [2, pp. 336-337].

Așa cum definiția dată, de raportul Brundtland, dezvoltării durabile este prima citată în aproape orice lucrare în domeniu, tot așa reprezentarea grafică a dezvoltării durabile se bazează pe un scaun cu

trei picioare, fiecare picior reprezentând una dintre dimensiunile cheie ale conceptului: economie, ecologie (mediu) și echitate (social) [5, p. 22]. Cei trei E ai dezvoltării durabile reprezintă un set relativ condensat de valori care ar trebui să ghideze procesul de schimbare. Anumiți activiști și autori susțin chiar că acest set de valori ar trebui extins astfel încât să includă și alte valori precum educație, oferirea de putere decizională diverselor grupuri din societate etc.[5, p. 23]. Modul în care cei trei E trebuie integrați în mod echilibrat în politici constituie diferența majoră între principiul integrării și dezvoltarea durabilă. Deși se consideră că dezvoltarea durabilă nu poate fi realizată fără principiul integrării, este posibil ca compromisurile cerute de balansarea celor trei priorități să ducă la o diluare a aspectelor de mediu. Într-o opinie mai radicală, se arată că în vreme de esență normativă a principiului integrării spune că aspectele de mediu au prioritate în fața celor economice și sociale, dezvoltarea durabilă duce la o formă mai complexă de integrare, dar nu neapărat mai eficientă din perspectiva protejării mediului (Lafferty și Houden, 2003) [5, p. 26].

În martie 2010 Comisia (WCED) a propus o nouă strategie economică pentru Europa, denumită *Strategia Europa 2020*. Consiliul European din iunie a adoptat strategia și a confirmat cele cinci ținte majore propuse. Această nouă strategie înlocuiește Strategia Lisabona (2000-2010) și își propune să ghideze economia Europei spre ieșirea din recesiune și să permită un standard de viață ridicat concomitent cu păstrarea modelului social european, creșterea gradului de ocupare a forței de muncă, a productivității și a coeziunii sociale. Această strategie propune **trei priorități tematice**: a) dezvoltarea inteligentă – dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere și inovație; b) dezvoltarea (creșterea) durabilă – încurajarea unei economii care utilizează resursele mai eficient, este mai competitivă și promovează metode verzi / eco; c) dezvoltare inclusivă: promovarea unei economii care favorizează rate înalte de

ocupare a forței de muncă, care să ofere coeziune socială și teritorială [5, p. 37].

Pentru Republica Moldova dezvoltarea durabilă presupune o abordare complexă a problemei utilizării resurselor: 1) lipsa resurselor limitează dezvoltarea; 2) dezvoltarea localităților urbane și rurale provoacă poluarea mediului – solului, aerului, apelor de suprafață și freatice etc.; 3) exploatarea intensivă a unor resurse (solului, apelor, pădurilor) reduce capacitatea lor de regenerare, conduce la sărăcia populației. Semnând Declarația Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare de la Rio de Janeiro din 1992, Republica Moldova și-a manifestat voința și și-a asumat obligația de a se integra în procesul global de tranziție la modelul de dezvoltare durabilă. În conformitate cu această obligațiune, în anul 2000, Consiliul Economic Suprem de pe lângă Președinția Republicii Moldova a aprobat „Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă” – „Moldova – XXI”, elaborată în cadrul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

Obiectivele strategice, prevăzute pentru următorii 20 de ani, vizează în mod special creșterea bunăstării întregului popor și a fiecărui cetățean, precum și prosperarea generațiilor următoare. Republica Moldova, a elaborat foaia de parcurs de dezvoltare durabilă până în 2020. Se preconizează crearea unor piețe agricole și magazine pilot specializate în vânzarea produselor ecologice, urmează să fie dezvoltat marketingul „verde” al produselor ecologice, la nivel local, pentru a contribui la promovarea acestora pe piețe, în magazine și restaurante. În plus, se preconizează implementarea unui program de subvenții pentru producători, procesatori și exportatori de produse agricole ecologice, inclusiv în ramura zootehnică, pentru a dezvolta registrul electronic al producătorilor ecologici și al produselor acestora, pentru a oferi asistență agricultorilor în timpul perioadei de conversie la agricultura ecologică, prin mecanisme specifice de sprijin, precum și asigurarea cererii de produse ecologice (care nu sunt certificate încă) din partea

cantinelor instituțiilor publice. Acestea și alte măsuri vor fi luate în cadrul programului aprobat de Guvern, pentru a promova „economia verde” în Moldova pentru anii 2018-2020, în care una dintre principalele sarcini este numită extinderea cu aproximativ 20% a terenurilor agricole utilizate pentru agricultura ecologică.

De mai mulți ani se caută pentru Moldova **o idee națională** ce ar consolida și dezvolta economic și durabil societatea moldovenească. Propunem la fel cum a fost în S.U.A., și în alte țări înalt dezvoltate, să includem în programul național ideea ”**Să educăm economic și durabil, la toate nivelurile, Moldova pentru anul 2035**”. Așa un program ar da un imbold de sporire și dezvoltare a capitalului uman și a societății care, la urma urmei, va duce la asigurarea bunăstării și securității Omului, atât la nivel individual, cât și social, într-o societate cu dezvoltare durabilă.

Bibliografie

1. Burduș, E., Management comparat, Ed. Economică, București, 2001.
2. Dobrota, N., Economie politică, București, 1997.
3. Drucker, P. F., Societatea postcapitalista, Editura Image, București, 1999.
4. Drucker, P. F., Inovația și sistemul antreprenorial, Editura Enciclopedică, București, 1994.
5. Gavrilă –Paven, I., Dezvoltare Durabilă, Alba Iulia, 2014.
6. Environement et Santé; la Charte européenne et son commentaire, OMS, Frankfurt, 1989.
7. POHOAȚĂ, I. Strategii și politici europene de dezvoltare durabilă, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Centrul de Studii Europene, Iași.
8. Schultz, Th.W., Investment in Human Capital în “American Economic Review”, march, 1961.
9. www.societate.durabila.ro